

سهروردی اندیشه نوافلاطونی را با عرفان اسلامی آمیخت

استاد فلسفه دانشگاه دوک آمریکا معتقد است سهروردی به رغم اینکه فیلسوف بسیار مهم و برجسته ای است ولی چندان در غرب شناخته شده نیست و آثار اندکی از وی در غرب ترجمه شده است.

استاد فلسفه دانشگاه دوک آمریکا معتقد است سهروردی به رغم اینکه فیلسوف بسیار مهم و برجسته ای است ولی چندان در غرب شناخته شده نیست و آثار اندکی از وی در غرب ترجمه شده است.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه-جلال حیران نیا: شیخ شهاب الدین سهروردی مکتب فلسفی اشراق را بوجود آورد و بعد از مرگش وسعت یافت. او نظریه خود را در اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم ارائه کرد.

سهروردی را رهبر افلاطونیان جهان اسلام لقب داده‌اند. او خود فلسفه‌اش را حکمت اشراق نامیده بود که به معنای درخشندگی و برآمدن آفتاب است. اما این تفکر فلسفه خاص افلاطونی نیست و در آن آرای افلاطون و ارسطو و نوافلاطونیان و زرتشت و هرمس و اسطوره تحوت و آرای نخستین صوفیان مسلمان در هم آمیخته است.

به اعتقاد برخی مکتب سهروردی هم فلسفه هست و هم نیست. فلسفه است از این جهت که به عقل اعتقاد دارد، اما عقل را تنها مرجع شناخت نمی‌داند. عرفان است از این نظر که کشف و شهود و اشراق را شریف‌ترین و بلندمرتبه‌ترین مرحله شناخت می‌شناسد. او به سختی بر ابن سینا می‌تازد و از کلیات و مثل افلاطون دفاع می‌کند. بر وجودشناسی ابن سینا ایراد می‌گیرد که چرا اظهار داشته که در هر شیء موجود، وجود امری حقیقی است و ماهیت امری اعتباری، و برای تحقق محتاج وجود است. در حالی که طبق حکمت اشراق، ماهیت امری حقیقی است و وجود امری اعتباری.

به مناسبت سالروز بزرگداشت شیخ اشراق، در گفتگو با پروفسور مایکل آلن گلوسی استاد فلسفه دانشگاه دوک و از فیلسوفان برجسته معاصر به بررسی شناخت فلاسفه غربی از شیخ اشراق پرداخته ایم که در ادامه می‌آید.

مایکل آلن گلوسی استاد فلسفه و علوم سیاسی در دانشگاه دوک آمریکا است. حوزه‌های تخصصی او فلسفه سیاسی، فلسفه قاره‌ای مدرن و تاریخ فلسفه سیاسی است. وی همچنین در حوزه‌های نظریه‌های سیاسی، ایده‌آلیسم آلمانی و اگزیستانسیالیسم صاحب‌نظر است. گلوسی صاحب آثار و کتاب‌های بسیاری در حوزه فلسفه و اندیشه سیاسی است. «هگل»، «هایدگر»، «بنیان تاریخ» و «نیپیلیسم قبل از نیچه» از جمله کتابهای او هستند.

*جایگاه سهروردی در تاریخ اندیشه فلسفی اسلامی-ایرانی چیست؟

سهروردی یکی از فیلسوفان مطرح ایرانی است. وی یکی از مهمترین و برجسته ترین فیلسوفان اشراقی محسوب می‌شود. در واقع خود او بنیانگذار مکتب اشراق است. این مکتب ترکیبی از فلسفه و عرفان است. خود سهروردی نیز در متافیزیک، اخلاق و منطقه صاحب‌نظر بود.

*سهروردی متأثر از کدام مکاتب فلسفی غرب و فیلسوفان یونان باستان بود؟

سهروردی از فلاسفه یونان باستان و از افلاطون تأثیر زیادی گرفته است. از سوی دیگر او از منتقدان آرای ارسطو به شمار می‌رفت. در واقع آرای سهروردی در راستای آرای نوافلاطونی قرار دارد.

این مکتب در پایان دوره کلاسیک و اوایل دوران مسیحیت تأثیر زیادی بر اندیشه فلسفی داشت. کاری که سهروردی انجام داد این بود که آرای نوافلاطونی را با عرفان اسلامی ترکیب کرد.

زبان فلسفی سهروردی زبان پیچیده ای است و علت این امر تسلط وی به منطق، استعاره، ادبیات و شعر و عرفان و فلسفه بوده است.

وی با اینکه عمر کوتاهی داشت و تقریباً 37 سال عمر کرد ولی آثار بسیار مهمی را به نگارش درآورد.

*علت توجه سهروردی به مکتب نوافلاطونی چه بود؟

سهروردی فلسفه و مکتب نوافلاطونی را در ترکیب با آرای عرفانی در قرن 12 میلادی بسط و گسترش داد. وی از منتقدان مکتب ارسطویی بود.

مکتب نوافلاطونی در واقع تلاشی بود در اواخر دوران کلاسیک و اوایل دوران مسیحیت در جهت گسترش آرای افلاطون. متفکران این مکتب البته تأثیرات زیادی نیز داشتند.

آخرین مکتب نوافلاطونی در قرن ششم میلادی مورد حمله قرار می گیرد و پیروان این مکتب تحت تعقیب قرار می گیرند و ناگزیر به ایران می گریزند.

لذا شاهد هستیم که در ایران این مکتب در مقایسه با اروپا مکان بهتری برای بسط و گسترش آرای این مکتب در این مقطع زمانی به شمار می رود.

*چه میزان آرای سهروردی در میان فلاسفه غربی شناخته شده است؟

سهروردی به رغم اینکه فیلسوف بسیار مهم و برجسته ای است ولی چندان در غرب شناخته شده نیست. آثار اندکی از وی در غرب ترجمه شده است. بر همین اساس تأثیر او بر فلسفه غرب مانند تأثیری که برخی فلاسفه اسلامی داشته اند نبوده است.

البته این مختص فقط سهروردی نبود که در غرب مورد غفلت واقع شد بلکه سایر متفکران مکتب نوافلاطونی در اندیشه اسلامی در مغرب زمین و در اندیشه غربی مورد غفلت واقع شده اند.

باید توجه داشت که آرای فیلسوفان نوافلاطونی زیر سایه اندیشه اشعری قرار گرفت و مورد غفلت قرار گرفت.

شناخت متفکران غربی از سهروردی چندان زیاد نیست و برخی حتی آثار او را فلسفی نمی دانند و معتقدند که سهروردی افسانه سرایی کرده است.